

Zorica Mršević
KA DEMOKRATSKOM DRUŠTVU – RODNA
RAVNOPRAVNOST

Institut društvenih nauka, Beograd, 2011, str. 229

Iako naizgled živimo u tzv. demokratskom društvu, gde je obim ljudskih prava i stepen njihove zaštite na zadovoljavajućem nivou, istina je da smo istovremeno svedoci povreda tih istih prava i sloboda, često i na najbrutalniji način. Stavova ima različitih. Neki smatraju da je obim ljudskih prava preširok i da ga treba suziti, što je jedan ekstrem, dok drugi smatraju da je taj obim mali, što je opet druga krajnost, dok su istina i stvarnost negde na sredini. U svojoj knjizi *Ka demokratskom društvu – rodna ravnopravnost*, autorka prof. dr Zorica Mršević pokušala je da prvo objasni, a onda i spoji i pomiri različita stanovišta u vezi sa temama koje su u našem, još uvek tradicionalno patrijalhalnom društvu kontroverzne, i koje često izazivaju jak otpor, kako u stručnoj tako i u široj javnosti. Reč je o povredi prava, degradaciji žena i njihovom teškom uključivanju u skoro sve bitne segmente društva, a posebno žena – lezbejki, prostitutki, žena u zatvoru, Romkinja i drugih marginalizovanih grupa. I u tome je uspela. Ova knjiga na jedan objektivan način, vrlo sistematično, precizno i jasno, uz dosta primera, predstavlja krunu istraživačkih poduhvata autorke počev od devedesetih godina prošloga veka pa sve do današnjih dana. Pisana lepim jezikom i stilom, ova knjiga nije samo namenjena onima sa pravničkim obrazovanjem, iako je položaj žena razmatran sa pravnog stanovišta, već je dostupna svima koji žele da nešto više saznaju o položaju i mestu žena u savremenom, modernom društvu.

Knjiga Zorice Mršević *Ka demokratskom društvu – rodna ravnopravnost* podeljena je na opšti i posebni deo. Opšti deo tematski je podeljen na četiri celine. U pitanju su poglavlja: Studije roda, Nasilje nad ženama i ženska ljudska prava, Politička prava žena i Mehanizmi za rodnu ravnopravnost, dok je posebni deo ujedno i peto poglavlje koje nosi naziv Marginalizovane žene. U okviru petog poglavlja autorka razmatra položaj i ukazuje na probleme ekonomske i socijalne prirode sa kojima se žene sa invaliditetom,

žene u starijim godinama, prostitutke, žene u zatvoru, lezbejke, Romkinje i žene u sportu svakodnevno suočavaju.

U prvom poglavlju, koje nosi naziv "Studije roda" (21-46), dat je pojam i predmet ove naučne discipline kao "kritičke analize prava, zakona i njihove primene kao patrijarhalnih institucija", dok je posebna pažnja usmerena na pravnu diskriminaciju žena. Autorka ukazuje na potrebu korekcije pojedinih zakona, ali uz istovremenu promenu društvenog okruženja i ustaljenih shvatanja o odnosima među polovima. Takođe, objašnjavaju se i razlike koje postoje u shvatanjima feminističkih aktivistkinja i rodni teoretičarki, što je jako korisno iz razloga što se kod nas ta dva pojma greškom izjednačavaju. Naime, rodne teoretičarke ili jurisprudentičarke sagledavaju stvari i odnose profesionalno i nezavisno, bez straha od osuda i javno govore o onim stvarima o kojima feminističke aktivistkinje obično čute, a koje su svakako bolne, ali i prisutne, kao što su pitanja unutrašnjih odnosa među ženama. Ovde autorka posebno govori o nasilju u lezbejskim zajednicama, gde koristi pojam "roze modrice".

Drugo poglavlje "Nasilje nad ženama i ženska ljudska prava" (47-66) posvećeno je nastanku i razvoju ženskih ljudskih prava i osudi nasilja nad ženama, uz pozivanje na međunarodne dokumente – Deklaraciju o nasilju nad ženama, Konvenciju o eliminisanju svih oblika diskriminacije prema ženama i bečku Deklaraciju iz 1993. godine. U ovom poglavlju posebno je razmatrano nasilje u partnerskim vezama, uzroci takvog nasilja i učešće žena u procesima donošenja odluka odnosno o tzv. *gender mainstreamingu* ili *urodnjavanju* – procesu povećanja broja žena u oblastima donošenja odluka i uzimanja u obzir stavova, interesa i aspekata oba pola u tom procesu.

Treće poglavlje nazvano "Politička prava žena" (67-95) sadrži istorijske činjenice priznavanja prava glasa žena kao političkog prava i njihove teške pravne borbe na tom polju. Ovde autorka daje pregled nastanka i razvoja sifražetskog pokreta u Velikoj Britaniji, zatim prava glasa u Srbiji i izbornog sistema kvota, kao mehanizma za postizanje ravnopravnosti polova u politici.

U četvrtom poglavlju "Mehanizmi za rodnu ravnopravnost" (97-125) dat je pojam mehanizma za rodnu ravnopravnost kao "institucija i zakona kojima se reguliše rad institucija ili različitih procedura sa ciljem ostvarivanja rodne ravnopravnosti na državnom, institucionalnom nivou" i istorijat njihovog nastanka. Takođe, autorka daje i pregled nacionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost u pojedinim evropskim zemljama (Austrija, Belgija, Češka Republika, Francuska, Finska, Nemačka itd.), kao i posebno na nivou Evropske unije.

Poseban deo knjige odnosno peto poglavlje (129-225) posvećeno je posebno marginalizovanim grupama žena, gde autorka ukazuje na problem višestruke marginalizacije, što znači da je neka društveno ranjiva grupa diskriminisana po više osnova. Za svaku grupu – žene sa invaliditetom, žene u starijim godinama, prostitutke, žene u zatvoru, lezbejke, Romkinje, žene u sportu, žene u krizi, veoma detaljno su date karakteristike, uzroci i posledice diskriminacije, relevantni međunarodni dokumenti i nacionalno zakonodavstvo u ovoj oblasti, mehanizmi rodne ravnopravnosti u našoj zemlji, kao i uloga državnih institucija i nevladinih organizacija u pružanju pomoći i podrške žrtvama višestruke diskriminacije.

Knjiga Zorice Mršević *Ka demokratskom društvu – rodna ravnopravnost* predstavlja vredan istraživački doprinos i prvo delo kod nas koje na jedan sistematičan i celovit način uređuje pitanja rodne ravnopravnosti kao velike tekovine demokratskog društva. Pravo svakoga od nas da koračamo kroz život ponosno i dostojanstveno, bez obzira kojoj "grupi" pripadali, neprikosnoveno je, a za to je potrebno tako malo – malo da budemo ljudi, pa otuda i ono, da je u životu najlepše, ali i najteže biti čovek.

Sanja Zlatanović